

UDLAND

KONTRAFAKTISK ■ Colin Powell kunne være blevet præsident. Verden ville have været et bedre sted.

Præsident Powell

MIKKEL VEDBY RASMUSSEN

KOMMENTAR

COLIN POWELL døde 18. oktober, 84 år gammel.

Som firstjernet general, national sikkerhedsrådgiver for Ronald Reagan, forsvarschef under præsident George W. Bush og udenrigsminister for hans søn fik Powell en imponerende karriere og blev samtidig et symbol på et nyt USA, fordi han var sort. Men Powell var så meget mere end sit CV og sin hudfarve.

Hans tale i FN i 2003, hvor han fremlagde Bush-administrationens anklager mod Saddam Hussein, har fyldt meget i nekrologerne. Men kun fordi den var undtagelsen, som bekræftede reglen om, at Powell var en mand med integritet.

Powell holdt talen for at få indflydelse i Bush-administrationen, hvor han som udenrigsminister havde svært ved at gøre sig gældende i magtspeilet omkring præsidenten. En af grundene til, at Powell blev holdt udenfor i en regering, hvor det personlige forhold til præsidenten betød alt, var, at alle vidste, at han kunne have været præsident i stedet for præsidenten.

Powell flirtede med muligheden for at stille op til præsidentvalget i 1996. Efter at han havde lagt generalsuniformen i 1993, udgav han sine erindringer. Det er et klassisk første skridt mod et præsidentkandidatur, og modtagelsen af bogen bekræftede kun, at der var stemmer i Powell. Hans tidligere chef, Ronald Reagan, antydede, at han håbede, Powell ville stille op.

I september 1995 konkluderede en Times/CNN-meningsmåling, at Powell ville vinde over Clinton, hvis Powell stillede op til valget i 1995. Samme måling konkluderede også, at Powell også ville vinde i konkurrence med Bob Dole – som rent faktisk stillede op mod Clinton og tabte.

Men Powell valgte ikke at stille op. Han sagde selv, at de personlige omkostninger ved at føre valgkamp var for store. Når man ser tilbage over de 26 år, der er gået, så fremstår den beslutning som en større fejl end at holde en politisk tale i FN. Hvis Colin Powell var blevet valgt til præsident i 1995, havde verden formentlig været et bedre sted.

HVIS DEN FØRSTE sorte præsident havde været republikaner, ville Donald Trump og hans ligesindede ikke have erobret det republikanske parti med en dagsorden, som dybest set handlede om, at de ikke ønskede en sort mand som præsident.

I 2021 sagde Powell, at han ikke længere var republikaner – det siger alt om, hvordan partiet bevæger sig i retning af et populistisk, hvidt højreparti. Powell kunne have reddet den traditionelle konservatisme i USA.

Med en sort republikaner i Det Hvide Hus havde Demokratierne måttet genopfinde sig selv i stedet for at blive et minoritetsparti med drømme om at genindføre Roosevelts velfærdsstat. Det er den partiidentitet, som gør, at Biden er kørt fast i Kongressen. Hvis partiet havde genopfundet sig selv i opposition til præsident Powell, havde det kunnet blive et fremsynet parti, fokuseret på klima og andre store dagsordener, der i dag havde kunnet samle andet end kernevælgerne om sine visioner. Ved valget i 2003 ville Powells afløser således hverken være Bush, Obama eller Trump, men en politiker, der skulle løfte en helt anden arv.

Colin Powell ville have været i sin anden periode 11. september 2001. Han ville have ført krig i Afghanistan og sat militæret ind mod terrorister over hele kloden. Men han ville ikke have invaderet Irak, og generalerne havde ikke kunnet overtale Powell til at blive i Afghanistan. Han havde været udsendt i Vietnam og vidste godt, hvordan en krig, der ikke kunne vindes, så ud.

Powell havde ikke de samme bånd til Saudi-Arabien som præsident George W. Bush og vicepræsident Cheney. Præsident Powell kunne have konkluderet, at siden størstedelen af 9-11-terroristerne var saudere, så burde Saudi-Arabien snarere end Irak være fokus for USA. Hvis USA havde etableret et mere liberalt regime i Saudi-Arabien, så var »det arabiske forår« måske blevet en succes, og der var ikke blevet ud-kæmpet stedfortræderkrige mellem iranerne og saudierne i Syrien og Yemen.

MÅSKE VAR det bedste udtryk for Colin Powells integritet i virkeligheden, at han kunne finde ud af at sige nej til præsidentembedet. Han havde ikke politikeregens egocentriske trang til at blive bekræftet af vælgerne. Men Powell havde heller ikke den anden, positive side af politikeregens egocentrisme: troen på, at netop han kunne skabe et andet, et bedre samfund.

Han forblev manden med det kølige overblik og den realistiske vurdering af magtbalancen – og der er få ting, som kan få én til miste lysten til politik som erkendelsen af magtens realiteter.

Danske soldater kæmpede og døde i landsbyer og marker ved Helmand-floden. Her krydser to drenge floden i udkanten af Gereshk syv år efter, at Danmark forlod provinsen. Foto: Nanna Muus Steffensen

REPORTAGE ■ Ikke alle beklager, at Vesten har forladt Afghanistan. Weekendavisen drog til Helmand og fik forklaret hvorfor.

Freden har sænket sig over Helmand

NANNA MUUS STEFFENSEN

GERESHK – Det var formiddag, og Gulalai lavede frokost: spejlæg, brød og grøn te.

Hendes mand, Neimatullah, lå og slumrede på en mætte ved siden af, og ude i gårdhaven legede deres niecer Assya og Sania. De to syvårige piger, som var døtre af Neimatullahs to brødre, var tætte som tvillinger.

Tordenen fra kamphandlinger havde rullet hele morgenen og fået Gulalai til at genne børnene ind i huset. Da larmen stilledede af, fortsatte livet udenfor, hvor Assya og Sania lavede figurer af mudder i gårdhaven.

Assyas mor, Nazia, vaskede tøj i skyggen af et træ. Pludselig slog en granat af en art ned i huset, og luften blev brun af sand og ler. Nazia kunne hverken høre eller se. Indenfor var Gulalai blevet ramt af granatsplinter i ansigtet, og det blødt fra hendes højre øjne. Sammen med sin mand, Neimatullah, som også var såret, væltede hun udenfor til Nazia. Da støvet begyndte at lægge sig, fandt de Assya og Sania på jorden. De begravede pigerne tæt ved Helmand-flodens bred.

»Udlændingene kom og smadrede folks hjem og hele landsbyer. Før da Taleban havde magten, var her sikkert. Men udlændingene lagde alt i ruiner,« siger 35-årige Gulalai i dag. Hun er nu blind på det ene øje.

Jeg er rejst i de danske soldaters fodspor til landsbyerne nordøst for Gereshk i Helmand-provinsen for at finde ud af, hvad de lokale i dag forbinder med de vestlige styrker, og hvorfor Danmarks mission om at bekæmpe Taleban og skabe fred og udvikling ikke lykkedes. De lokale myndigheder har besluttet, at en talebaner skal følge mig rundt, men han er nu ret medgørlig og holder sig på afstand, når jeg beder ham om det.

Det er et år siden, at Gulalais niecer blev dræbt, og seks år siden, at de danske soldater forlod Helmand-provinsen. Men da danskerne forlod Helmand, fortsatte de afghanske styrker, som var blevet trænet og bevæbnet af blandt andet Danmark, kampen mod Taleban-bevægelsen.

Det er ikke til at sige, hvilken side i konflikten der affyrede granaten, som slog Assya og Sania ihjel. Men for Gulalai er det også helt lige meget, for det ændrer ikke krigens resultat: at hendes niecer blev dræbt.

CIVILE OG MILITÆRE OFRE

Derfor åndede Gulalai lettet op, da Taleban tog magten i Afghanistan 15. august, og de sidste udenlandske styrker forlod landet to uger senere. Endelig har freden endelig sænket sig.

»Jeg er glad, så længe der ikke er kampe og landminer. Jeg ville da gerne kunne tage på marked og arbejde inde i byen. Men jeg kan godt leve med at sidde herhjemme, så længe jeg bare er sikker på, at når min mand og mine børn går ud ad døren, så kommer de hjem igen. Det betyder alt,« siger Gulalai. Datteren, toårige Asma, hænger om sin mors hals. Nu hvor freden har indfundet sig, håber Gulalai, at der endelig vil blive bygget en skole for piger i Noorzai-landsbyen.

For som hun ser det, er det kampene og dårlig økonomi, ikke Talebans ideologi, som indtil nu har stået i vejen for pigers skolegang.

»Jeg håber, at mine døtre vokser op og kommer til at gøre en positiv forskel for lokalsamfundet. At de bliver nogen, som kan gøre noget for landsbyen,« siger Gulalai.

Selvom det måske ikke lyder sådan, så er Gulalai en af de få, jeg møder i det grønne område langs Helmand-floden, som faktisk stadig tror på, at de udenlandske soldater havde de bedste intentioner. De ville gøre gode ting, men Taleban lod dem ikke gøre dem, som hun siger.

44 danske soldater mistede livet i Afghanistan, 38 af dem her i Helmand-provinsen.

Danmark sendte de første soldater til Afghanistan i 2002, og fra 2006 til 2014 var danske soldater på mission i Helmand som en del af NATOs ISAF-mission. Efter 2014 blev krigen videreført af afghanske sikkerhedsstyrker i samarbejde med amerikanere, og helt frem til i sommer bidrog Danmark til NATO-missionen Resolute Support ved blandt andet at uddanne afghanske officerer.

Ude i majsmarkerne skønner man ikke på de internationale styrkers indsats.

Her har landsbyens mænd været i gang med arbejdet siden solopgang. Nu hvor formiddagsolen brænder igennem, har de taget sandalerne af og sidder i de tørre majsstubble og taler. For enden af marken lå før patruljebasen Shir Agha, som danske soldater var med til at oprette og bemande i 2011.

En mand kører forbi på sin motorcykel og stopper op.

»Der var både danskere og briter her,« siger han og peger mod den tidligere base. »De opførte sig som kameler. De trampede rundt i folks marker og ødelagde høsten,« siger han, før han gasser op og kører videre.

MIN SØN BLEV EN AF DEM

I marken sidder Ahmad sammen med de andre landmænd. Han har sine to yngste børn, en dreng og en pige, på skødet. Men det er hans to ældste sønners skæbne, der optager ham. De var 15 og 16 år, da udenlandske soldater kom til familiens hus en nat for omkring ti år siden. Soldaterne adskilte familiens mænd og kvinder, fortæller Ahmad, og det får de andre farsamlede mænd omkring ham i marken til at ryste på hovedet. I de afghanske landsbysamfund lever kvinder og mænd et næsten totalt kønsopdelt liv, hvor kvinder kun omgås mænd i deres nære familie. At fremmede mænd trænger ind i et hus og adskiller kvinder fra deres mænd, er utilgiveligt. Den nat tog de udenlandske soldater Ahmad to teenagesønner med, fortæller han.

»Det fik mig efterfølgende til at anskaffe våben, og jeg sagde til min kone og min familie: 'Hvis der kommer nogen til vores hus igen, så skyd dem,« siger Ahmad og tilføjer:

»Fra den dag støttede jeg Taleban.«

Da de udenlandske styrker fandt ud af, at drengene var uskyldige, blev de overdraget til afghanske myndigheder, som nu krævede penge for at løslade dem, fortæller Ahmad. Først da han havde skaffet 610.000 afghani, et astronomisk beløb for en afghansk bonde, fik han sine sønner at se igen.

Det er langtfra første gang, jeg hører sådan en fortælling. Dagen forinden støttede jeg på Ghaus Mohammad i en landsby lidt længere nordpå. Han plejede at deltage i møder med danske soldater i en lille moské, som stadig ligger mellem en majsmark og et mudret vandløb.

Ghaus Mohammads teenagesøn hjalp normalt til i markerne, men en dag blev han anholdt og ført væk af udenlandske soldater, fortæller faderen. De næste fire år sad sønnen fængslet på Bagram-basen, amerikanernes største fængsel i Afghanistan. Da han endelig blev løsladt, var han som forandret, siger Ghaus Mohammad.

»Da han kom tilbage, var han blevet talebaner. De gjorde ham

til talebaner ved at sætte ham i fængsel med talebanere, som han lærte fra. Min søn blev en af dem,« siger han.

Weekendavisen har fået aktindsigt i Forsvarets udgifter til krigen i Afghanistan år for år. Den viser, at missionen i Afghanistan fra 2002 til 2021 samlet har kostet Forsvaret mere end 12 milliarder kroner. Desuden har Danmark brugt mere end 7,8 milliarder kroner på udviklingsarbejde i landet fra 2000 til 2020 ifølge Udenrigsministeriet.

I 2006 ankom de første danske soldater på ISAF-missionen til Helmand. I dag er deres baser jævnet med jorden, og sporene af krigen bliver opslugt af landskabet. Ved en af disse ruiner ved Band-e-Barq-elværket, hvor danske soldater var på mission, møder jeg 31-årige Mohammad Dawood. Han var en stor dreng, da danskere i uniform begyndte at dukke op i området.

Landsbyens ældste mænd, som har status af lokale ledere, havde fortalt unge Mohammad Dawood, at USA før havde udrettet gode ting i Helmand: Amerikanske firmaer havde bygget dæmninger og vandingkanaler i provinsen under Den Kolde Krig. Verdens mægtigste nation var kommet til Afghanistan for at hjælpe.

»De første år var der roligt og sikkert,« husker Mohammad Dawood.

Læser man bøgerne *I morgen angriber vi igen* af Kim Hundenvad og *De danske tigre* af Lars Ulslev Johannesen om Danmarks mission i Helmand, står det klart, at det var Danmarks plan, at så snart man havde skabt stabilitet og ro i området, skulle udviklingsprojekter følge.

Men det er ikke en kronologi, som bider på befolkningen her uden for Gereshk. Natlige aktioner, patruljer og kropsvisiteringer og anholdelser af landsbyens mænd var ikke en del af løsningen, men af problemet, mener mange. Hvis det internationale samfund ville bygge fabrikker og skoler, kunne de have sendt penge til det og droppet krigen.

DÅRLIGE VENNER

Da USA og resten af NATO-missionen kom til Helmand, havde de brug for afghanske allierede. Det var der mange, der gerne ville være, for de internationale styrker kom med penge og militære muskler. Men flere gange skete det, at USA allierede sig med lokale klanledere og militser, som inden invasionen havde terroriseret befolkningen. Med de udenlandske styrker i ryggen gik de gamle krigsherrer i gang med at gøre deres personlige regnskaber op ved simpelthen at udpege enhver modstander som talebaner. Valget af allierede var USA og NATOs største fejl, mener Mohammad Dawood.

Som årene gik, forandredes landsbyens syn på de udenlandske styrker, som mange afghanere kender som »amerikanere«, uanset hvilket vestligt land, de kom fra.

Krigen tog til, da USAs præsident Barack Obama i 2009 besluttede at sætte en ny offensiv i gang og mere end fordoblede antallet af amerikanske soldater i landet. Især USAs luftangreb fik store konsekvenser for befolkningen: Fra 2015 til 2019 steg antallet af civile ofre for luftangreb år efter år ifølge FNs Afghanistan-agentur UNAMA.

Det var dog alle dage Taleban, som dræbte og sårede flest civile afghanere. Alligevel bebrejder mange afghanere i dag snarere Taleban end USA.

»Amerikanerne var ikke loyale over for vores land, ikke engang over for deres egne afghanske allierede i regeringen og hæren, som støttede USA i årevis. Da amerikanerne rejste, vendte de deres egne allierede ryggen,« siger Mohammad Dawood.